Valiokunnan mietintö StVM 20/2026 vp─ HE 181/2026 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 181/2026 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- hallitusneuvos Maija Iles, sosiaali- ja terveysministeriö
- juristi Laura Nokela, Lupa- ja valvontavirasto
- palvelujärjestelmäjohtaja Anu Niemi, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtava juristi Sami Uotinen, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
- laatu- ja asiakasturvallisuuspäällikkö Katja Janhunen, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
- hyvinvointialueen johtaja Marina Kinnunen, Pohjanmaan hyvinvointialue
- erityisasiantuntija Sami Niemi, Suomen Kuntaliitto
- johtaja Laura Lindeberg, Hyvinvointiala Hali ry
- toiminnanjohtaja Ismo Partanen, Lääkäripalveluyritykset ry
- juristi Patrik Metsätähti, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:
- eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- valtiovarainministeriö
- opetus- ja kulttuuriministeriö
- Svenska Finlands folkting
- Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus
- HUS-yhtymä
- Keski-Suomen hyvinvointialue
- Pirkanmaan hyvinvointialue
- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT
- Suomen Hammaslääkäriliitto ry

- Suomen Kuntoutusyrittäjät ry
- Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
- Suomen Lääkäriliitto ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Tehy ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettua lakia ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia.

Esityksen mukaan valvontalain soveltamisalaa muutettaisiin, jotta valvontaviranomainen voisi valvoa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen järjestämistehtävää. Vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmää muutettaisiin siten, että ympärivuorokautisuus ei yksinään täyttäisi määritelmää.

Laissa säädettäisiin palveluntuottajan velvollisuudesta huolehtia henkilöstönsä kielitaidosta. Tavoitteena on korostaa palveluntuottajan vastuuta palvelujen kieleen sekä asiakkaan ja potilaan tiedonsaantioikeuteen liittyvien vaatimusten täyttymisestä. Lisäksi säädettäisiin palvelunjärjestäjän velvollisuudesta varmistaa omavalvonnalla mainittujen vaatimusten täyttyminen.

Hyvinvointialueen ja palvelunjärjestäjän valvontatehtäviin liittyvää tiedonsaanti- ja tarkastusoikeutta täsmennettäisiin. Lisäksi täydennettäisiin valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeuksia. Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia muutettaisiin siten, että velvoitteidenhoitoselvitys voitaisiin laatia valvontalain tarkoittamalla laajuudella.

Laissa säädettyä omavalvonnan seurannan raportointijaksoa muutettaisiin hallinnollisen taakan keventämiseksi.

Laissa säädettäisiin Pohjanmaan hyvinvointialueen tehtävistä, ohjauksesta ja rahoituksesta kansallisena asiakas- ja potilasturvallisuuden asiantuntijaviranomaisena. Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä teknisiä muutoksia.

Vuoden 2026 loppuun saakka voimassa olevan sääntelyn voimassaoloa jatkettaisiin. Palveluntuottajan, jonka asiakas- ja potilastyöhön osallistuva henkilöstö muodostuu yhdestä henkilöstä, olisi tietyin edellytyksin mahdollista aloittaa toimintansa tai toteuttaa jo rekisteröityyn toimintaan olennainen muutos ennen lain mukaista rekisteröintipäätöstä. Tavoitteena on mahdollistaa elinkeinon harjoittaminen sekä turvata henkilöstön ja palvelujen saatavuutta. Lisäksi rekisteröintiä koskevien säännösten voimaantuloa julkisten palveluntuottajien osalta lykättäisiin neljällä vuodella. Tämä mahdollistaisi rekisteröintimenettelyn kehittämisen ja sujuvoittamisen ennen julkisten palveluntuottajien rekisteröintiä.

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2027 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027. Väliaikainen sääntely olisi voimassa vuoden 2030 loppuun.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettua lakia (741/2023, jäljempänä valvontalaki) ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia (1207/2010).

Esityksen mukaan vuoden 2026 loppuun saakka voimassa olevan valvontalain väliaikaisen sääntelyn voimassaoloa jatketaan neljällä vuodella siten, että palveluntuottajan, jonka asiakas- ja potilastyöhön osallistuva henkilöstö muodostuu yhdestä henkilöstä, on tietyin edellytyksin mahdollista aloittaa toimintansa tai toteuttaa jo rekisteröityyn toimintaan olennainen muutos ennen lain mukaista rekisteröintipäätöstä. Lisäksi rekisteröintiä koskevien säännösten voimaantuloa julkisten palveluntuottajien osalta lykätään esityksen mukaan neljällä vuodella.

Valvontalakia ehdotetaan lisäksi muutettavaksi muun muassa siten, että Lupa- ja valvontavirasto voi valvoa jatkossa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen järjestämistehtävää. Vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pelkästään palvelujen ympärivuorokautisuus ei täyttäisi määritelmää. Valvontalaissa ehdotetaan säädettäväksi lisäksi palveluntuottajan velvollisuudesta huolehtia henkilöstönsä työtehtävien edellyttämästä riittävästä kielitaidosta, sekä velvollisuudesta varmistaa omavalvonnalla mainittujen vaatimusten täyttyminen. Valvontalaissa säädettyä omavalvonnan seurannan raportointijaksoa ehdotetaan pidennettäväksi neljästä kuukaudesta kuuteen kuukauteen hallinnollisen taakan keventämiseksi, minkä lisäksi ehdotetaan säädettäväksi Pohjanmaan hyvinvointialueen tehtävistä, ohjauksesta ja rahoituksesta kansallisena asiakas- ja potilasturvallisuuden asiantuntijaviranomaisena (Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus). Esityksessä ehdotetaan myös täsmennyksiä ja täydennyksiä hyvinvointialueen ja palvelunjärjestäjän valvontatehtäviin liittyvään tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuteen sekä valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeuksiin. Lisäksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että velvoitteidenhoitoselvitys voidaan laatia nykyistä laajemmin tukemaan valvontalaissa tarkoitettujen palveluntuottajan yleisten edellytysten selvittämistä sekä palveluntuottajan luotettavuuden toteamista.

Esityksen mukaan väliaikaisen sääntelyn voimassaolon jatkamisen tavoitteena on turvata henkilöstön ja palvelujen saatavuus ja elinkeinon harjoittaminen sekä mahdollistaa rekisteröintimenettelyn sujuvoittaminen ja kehittäminen. Henkilöstön kielitaitoa koskevan sääntelyn tavoitteena on turvata osaltaan asiakas- ja potilasturvallisuus sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden kielellisten oikeuksien sekä heidän tiedonsaantioikeutensa toteutuminen siihen liittyvine oikeuksineen. Esityksen tavoitteena on myös varmistaa

hyvinvointialueille ja palvelunjärjestäjille omavalvonnan ja muualla lainsäädännössä säädettyjen valvontatehtävien kannalta tarpeelliset tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudet samoin kuin viranomaisvalvonnan kannalta välttämättömät tiedonsaantioikeudet. Lisäksi tavoitteena on mahdollistaa kunnan viranomaisvalvonta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen järjestämisvastuullisena tahona ja saattaa tältä osin lainsäädäntö vastaamaan ennen valvontalakia voimassa ollutta oikeustilaa. Esityksen tavoitteena on lisäksi vakiinnuttaa Pohjanmaan hyvinvointialueella sijaitsevan Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen asema ja tehtävät, selkeyttää ja täsmentää valvontalain sääntelyä lain tarkoitusta vastaavasti sekä joustavoittaa omavalvonnan seurannan raportointivelvoitteita.

Valiokunta pitää esityksen tavoitteita tärkeinä ja kannattaa lakiehdotusten hyväksymistä jäljempänä ehdotetuin muutoksin. Valiokunta kiinnittää kuitenkin vakavaa huomiota siihen, että rekisteröintimenettelyn sujuvoittamiseksi ja kohtuullisten käsittelyaikojen varmistamiseksi tulee kehittää jatkossa pysyvämpiä ratkaisuja väliaikaisen sääntelyn sijaan. Valiokunta viittaa tähän liittyen myös aiempaan mietintöönsä (StVM 21/2024 vp).

Väliaikaisen sääntelyn jatkaminen

Vuoden 2024 alussa voimaan tulleen valvontalain mukaan rekisteröinti on edellytys sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiselle. Palveluntuottajat ja niiden palveluyksiköt tallennetaan Lupa- ja valvontaviraston ylläpitämään Soteri-rekisteriin. Koska rekisteröintihakemusten käsittely ruuhkautui lain voimaantulon jälkeen, valvontalakia muutettiin syksyllä 2024 väliaikaisesti siten, että yksityisten elinkeinonharjoittajien ja muiden verrattavassa asemassa olevien pienten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien on ollut mahdollista aloittaa toimintansa tai toteuttaa jo rekisteröidyn toiminnan olennainen muutos ennen rekisteröintipäätöstä. Väliaikainen sääntely on voimassa vuoden 2026 loppuun. Samalla lainmuutoksella pidennettiin kahdella vuodella julkisten palveluntuottajien rekisteröintivelvollisuuden siirtymäaikaa. Valvontalain mukaan julkisten palveluntuottajien on annettava 1.1.2028 mennessä viranomaiselle laissa tarkoitetut tiedot palveluntuottajan ja palveluyksikön rekisteröintiä varten ja tiedot tallennetaan Soteriin viimeistään 31.12.2030.

Edellä todettua valvontalain muutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 187/2024 vp) käsittelyn yhteydessä eduskunta hyväksyi lausuman, jossa se edellytti, että valtioneuvosto jatkaa toimenpiteitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien rekisteröintimenettelyn sujuvoittamiseksi sekä kohtuullisten käsittelyaikojen ja valvontaviranomaisten riittävien voimavarojen varmistamiseksi sekä seuraa ja arvioi valvontalain säännösten toimivuutta palveluntuottajien ja palvelujen käyttäjien näkökulmasta. Lisäksi eduskunta edellytti lausumassa, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi. (EV 146/ 2024 vp)

Esityksessä ehdotetaan jatkettavaksi valvontalain väliaikaisen sääntelyn voimassaoloaikaa edelleen neljällä vuodella. Väliaikaisen sääntelyn mukaan yksityisen palveluntuottajan, jonka lain 9 §:ssä tarkoitettu asiakas- ja potilastyöhön osallistuva henkilöstö muodostuu yhdestä henkilöstä, on mahdollista aloittaa toimintansa tai toteuttaa jo rekisteröityyn toimintaan olennainen muutos ennen lain mukaista rekisteröintipäätöstä. Sääntelyä ei kuitenkaan sovelleta palveluntuottajaan, jonka toimialaan kuuluu palvelujen antaminen alaikäiselle ja jonka on ensi

kerran annettava rekisteröintiä varten ote rikosrekisteristä. Esityksessä ehdotetaan lisäksi myöhennettäväksi edelleen neljällä vuodella rekisteröintiä koskevan 3 luvun voimaantuloa julkisten palveluntuottajien osalta. Esityksen mukaan lain 3 luku tulee julkisten palveluntuottajien osalta voimaan 1.1.2032 ja niiden on annettava valvontaviranomaiselle rekisteröintiä varten laissa tarkoitetut tiedot ennen mainitun 3 luvun voimaantuloa. Tiedot tallennetaan Soteriin viimeistään 31.12.2034.

Esityksen mukaan väliaikaista sääntelyä sekä julkisten palveluntuottajien rekisteröinnin siirtymäaikaa on katsottu olevan perusteltua jatkaa, sillä rekisteröintihakemusten käsittelyajat ovat edelleen pitkiä (elokuussa 2026 mediaaniaika noin 10 viikkoa). Väliaikaista sääntelyä on katsottu olevan perusteltua jatkaa siihen saakka, kunnes hakemusten käsittelyajoissa saavutetaan neljän viikon tavoite. Esityksen mukaan (s. 73) väliaikaisen sääntelyn voimassaoloaikana on tarkoitus seurata ja arvioida edelleen väliaikaisen sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia sekä mahdollisuuksia lain pysyvämmille muutoksille. Sosiaali- ja terveysministeriöltä saadun selvityksen mukaan valmisteluun on tarpeen varata riittävästi aikaa, jotta valmistelu voidaan tehdä ja lainmuutosten vaikutukset arvioida perusteellisesti.

Valiokunta pitää esityksessä esitetyn väliaikaisen sääntelyn jatkamista perusteltuna hakijoiden oikeuksien ja palveluiden saatavuuden turvaamiseksi. Valiokunta pitää myös julkisten palveluntuottajien rekisteröinnin siirtymäajan jatkamista perusteltuna rekisteröintimenettelyn sujuvoittamisen ja kehittämisen mahdollistamiseksi. Valiokunta kiinnittää kuitenkin vakavaa huomiota siihen, että jo lähes kaksi vuotta voimassa ollutta väliaikaista sääntelyä ehdotetaan jatkettavaksi edelleen jopa neljällä vuodella ja painottaa, että rekisteröinnin tulisi toteutua lähtökohtaisesti lainsäätäjän tahdon mukaisesti valvontalaissa säädetyllä tavalla ja kohtuullisessa ajassa. Valiokunta edellyttää aiemman mietintönsä (StVM 21/2024 vp) tavoin, että rekisteröintihakemusten käsittelyajat tulee saada kohtuullisiksi, ja että rekisteröintimenettelyn sujuvoittamiseksi ja kohtuullisten käsittelyaikojen varmistamiseksi tulee kehittää jatkossa pysyvämpiä ratkaisuja. Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että sosiaali- ja terveysministeriössä on laadittu arviomuistio sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain kehittämistarpeista (6.3.2026, VN/27681/2025). Valiokunta pitää tärkeänä seurata ja arvioida valvontalain säännösten toimivuutta edelleen valtioneuvoston toimesta sekä sitä, että saatujen selvitysten perusteella ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi ja sujuvoittamiseksi.

Vaativaa sosiaalihuoltoa tuottava palveluyksikkö

Voimassa olevan valvontalain mukaan valvontaviranomaisen on tarkastettava vaativaa sosiaalihuoltoa tuottava palveluyksikkö ennen palveluyksikön rekisteriin merkitsemistä. Esityksen perustelujen (s. 6—7) mukaan valvontalain 4 §:n 8 kohdan mukainen vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmä on koettu haasteelliseksi, sillä hyvin moni nykyinen sosiaalihuollon palveluyksikkö sisältyy kyseiseen määritelmään aiheuttaen valvontaviranomaiselle ennakkotarkastuksen velvollisuuden ja laajentaen aiempia ennen valvontalakia voimassa olleita ennakollisen tarkastuksen käytäntöjä. Valvontalain tarkoituksena ei ole kuitenkaan ollut lähtökohtaisesti lisätä viranomaisten työtä vaan keventää sitä sellaisen toiminnan osalta, jonka riskit on arvioitu vähäisiksi.

Esityksessä todetaan, etteivät kaikki ympärivuorokautista palvelua tuottavat yksiköt välttämättä ole vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavia palveluyksiköitä. Esityksessä ehdotetaankin, että vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmää muutetaan vastaamaan valvontalain tarkoitusta siten, että pelkästään ympärivuorokautisuus ei täyttäisi vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmää. Muutoksen tavoitteena on kohdentaa valvontaviranomaisten resursseja asiakas- ja potilasturvallisuuden ja asiakkaan ja potilaan oikeuksien kannalta kriittiseksi arvioituun toimintaan. Valvontaviranomainen voi edelleen tehdä ennakkotarkastuksen myös muuhun kuin määritelmäsäännöksen mukaiseen palveluyksikköön, jos se on tarpeen laissa säädettyjen toimintaedellytysten tai asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi.

Valiokunta pitää perusteltuna tarkentaa valvontalaissa säädettyä vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmää vastaamaan lain tarkoitusta ja tavoitetta. Valiokunta kuitenkin ehdottaa selkeytettäväksi kyseistä 1. lakiehdotuksen 4 §:n 8 kohdan määritelmää vielä siten, ettei siinä viitata lainkaan palveluyksikön ympärivuorokautisuuteen, vaan vaativalla sosiaalihuoltoa tuottavalla palveluyksiköllä tarkoitetaan sellaista sosiaalihuollon palveluyksikköä, jossa tuotetaan palveluja sosiaalihuoltolain 3 §:n 3 ja 6 kohdassa tarkoitetuille erityistä tukea tarvitseville henkilöille taikka jossa henkilökunnalta edellytetään laaja-alaista erityisosaamista tai jossa voidaan käyttää asiakkaan itsemääräämisoikeutta rajoittavia toimenpiteitä.

Rekisteröityyn palvelutoimintaan liittyvä toimitilojen muutos

Voimassa olevan valvontalain 5 §:n 2 momentin mukaan sosiaali- ja terveyspalveluntuottajan toiminnan aloittamisen tai muutoksen toteuttamisen edellytyksenä on, että palvelutoiminnan rekisteröinnistä tai sen muutoksesta on tehty valvontalain 21 §:ssä tarkoitettu rekisteröintiä koskeva päätös. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esille palveluntuottajien kannalta ongelmallisena se, että edellä todettu rekisteröintipäätös on toimitilojen muutoksen toteuttamisen edellytyksenä silloinkin, kun rekisteröity palveluntuottaja siirtyy tuottamaan palvelujaan toisen rekisteröityneen palveluntuottajan palvelupisteeseen. Koska rekisteröintihakemusten käsittelyaika on pitkittynyt, viivästyy myös palveluntuottajan mahdollisuus jatkaa palvelutoimintaansa. Edellä todettuun liittyen asiantuntijakuulemisissa tuotiin esille tarve valvontalain mukaisen rekisteröintimenettelyn keventämiseen siten, että edellä kuvatun toimitilamuutoksen toteuttamiseen riittäisi palveluntuottajan ilmoitus.

Valiokunta pitää perusteltuna joustavoittaa valvontalain sääntelyä asiantuntijakuulemisissa esiin tuoduissa tilanteissa palvelutoiminnan ja elinkeinonharjoittamisen jatkuvuuden turvaamiseksi. Tähän liittyen valiokunta ehdottaa lisättäväksi 1. lakiehdotukseen uuden 5 §:n 5 momentin, joka mahdollistaa jo rekisteröidylle palveluntuottajalle ilmoituksensa perusteella toisen rekisteröidyn palveluntuottajan palveluyksikköön kuuluvan palvelupisteen tai julkisen palveluntuottajan tilojen käyttöönoton, kun kyseisessä palvelupisteessä tai kyseisissä tiloissa tuotetaan jo ennestään vastaavia palveluja. Valiokunnan ehdottaman säännöksen mukaan toiminnan aloittamisen edellytyksenä on, että toiminnassa ei tapahdu muita muutoksia lukuun ottamatta sitä, että palveluntuottaja liittyy käyttämään uuden palvelupisteen asiakas- tai potilastietojärjestelmää. Ehdotettava säännös mahdollistaa sellaisen palvelupisteen käyttöönoton, jonka asianmukaisuus on arvioitu jo aiemmin toisen palveluntuottajan palveluyksikön ja palveluyksikköön kuuluvan

palvelupisteen rekisteröintiä koskevan hakemuksen käsittelyn yhteydessä. Kyse voi myös olla esimerkiksi hyvinvointialueelle niin sanotun ammatinharjoittajamallin mukaan palveluja tuottavasta yksityisestä elinkeinonharjoittajasta, joka haluaa laajentaa toimintaansa hyvinvointialueen muihin tiloihin tai muille hyvinvointialueille. Ehdotettava säännös on poikkeus valvontalain 5 §:n 2 momentissa säädettyyn siitä, että palvelutuottaja voi aloittaa palvelutoiminnan tai toteuttaa palvelutoiminnan muutoksen vasta, kun asiasta on tehty rekisteröintiä koskeva päätös. Tilanteessa, jossa rekisteröidyssä toiminnassa ei tapahdu muita muutoksia, ei jo entuudestaan rekisteröidyn palvelupisteen käyttöönottoon tai sellaisten tilojen käyttöönottoon, joissa julkinen palveluntuottaja tuottaa parhaillaan vastaavia palveluja, sisälly sellaisia asiakas- ja potilasturvallisuuden riskejä, joiden vuoksi palvelupiste ja siihen kuuluvat toimitilat tulisi arvioida uudestaan.

Kyseisen säännöksen toimeenpano edellyttää siirtymäaikaa siihen liittyvien tietojärjestelmämuutosten vuoksi, joten valiokunta ehdottaa lisättäväksi 1. lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 1 momenttiin säännöksen siitä, että edellä ehdotettua 5 §:n 5 momenttia sovelletaan vasta 1.9.2027 alkaen.

Tietojensaanti- ja tarkastusoikeus lastensuojelun sijaishuollon valvonnassa

Lastensuojelulain mukaan sijoitushyvinvointialueella tarkoitetaan hyvinvointialuetta, jossa lapsi tai nuori on avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitettuna taikka jälkihuollossa. Esityksessä ehdotetaan, että valvontalakiin lisätään säännös (24 §:n 3 momentin 1. virke) sijoitushyvinvointialueen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta sen hoitaessa sille lastensuojelulain (417/2007) 79 §:n 2 momentissa säädettyä sijaishuoltopaikan toiminnan valvontatehtävää. Esityksen mukaan sijoitushyvinvointialueeseen sovelletaan, mitä hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 10 §:ssä säädetään hyvinvointialueen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin erilaisia täsmentämistarpeita liittyen edellä todettuun sijoitushyvinvointialueen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuteen, sijoitushyvinvointialueen valvontatehtävän laajuuteen sekä siihen, miltä osin hyvinvointialuelain 10 §:ää sovellettaisiin sijoitushyvinvointialueen toteuttamaan valvontaan. Lisäksi tuotiin esille, ettei sijoitushyvinvointialueen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta ole sääntelyteknisesti ja valvontalain systematiikan kannalta tarkoituksenmukaista säätää valvontalain 24 §:ssä, joka koskee palvelunjärjestäjän ohjaus- ja valvontavelvoitetta. Asiantuntijakuulemisissa esiin tuodun perusteella valiokunta ehdottaa, että 1. lakiehdotuksen 24 §:n 3 momentista poistetaan säännös hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ssä säädetyn tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuden ulottamisesta sijoitushyvinvointialueeseen. Lisäksi valiokunta ehdottaa lakiteknistä tarkennusta 1. lakiehdotuksen 24 §:n 3 momenttiin jäävään toiseen virkkeeseen.

Edellä todetun valvontalaista poistettavan säännöksen sijaan valiokunta ehdottaa muutettavaksi voimassa olevan lastensuojelulain 79 §:ää siten, että sijoitushyvinvointialueen toteuttamaa valvontaa koskevaa sääntelyä selkeytetään ja säädetään tehtävässä tarvittavasta tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta (uusi 3. lakiehdotus). Lisäksi valiokunta ehdottaa, että kyseiseen lastensuojelulain 79 §:ään tehdään myös sijoittajahyvinvointialueen eli palvelunjärjestäjän valvontatehtäviä ja -vastuita selkeyttäviä muutoksia.

Palvelunjärjestäjän velvollisuudesta valvoa sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa säädetään voimassa olevassa valvontalaissa ja hyvinvointialueesta annetussa laissa. Valiokunta ehdottaa säädettäväksi kyseisestä palvelunjärjestäjän valvontavelvollisuudesta selkeämmin myös lastensuojelulaissa siten, että lastensuojelulain 79 §:n 2 momenttiin (uusi 3. lakiehdotus) lisätään säännös siitä, että sijoittajahyvinvointialueen on lapsikohtaisen valvonnan ohella osana järjestämisvastuuseensa kuuluvaa valvontaa valvottava myös sijaishuoltopaikan toimintaa. Ehdotetulla säännöksellä ei laajenneta sijoittajahyvinvointialueen olemassa olevaa valvontatehtävää palvelunjärjestäjänä. Valiokunta ehdottaa muutettavaksi lastensuojelulain 79 §:n 2 momenttia myös siten, että sijoitushyvinvointialueen toteuttama valvonta rajataan selvyyden vuoksi niin sanottuun toimipaikkakohtaiseen valvontaan eli henkilöstön määrän ja tilojen valvontaan. Lisäksi valiokunta ehdottaa lisättäväksi pykälän 2 momenttiin säännöksen siitä, että sijoittajahyvinvointialueen vastuu sijaishuoltopaikan valvonnasta on aina ensisijaista. Ehdotettavilla säännöksillä selkeytetään jo voimassa olevaa sääntelyä siitä, että sijoitushyvinvointialueelle osoitettu valvontatehtävä täydentää sijoittajahyvinvointialueen järjestämisvastuuseen perustuvaa valvontatehtävää. Sijaishuoltopaikan toimintaa valvoo voimassa olevan lain mukaan ja jatkossakin myös Lupa- ja valvontavirasto.

Edellä ehdotettujen muutosten lisäksi valiokunta ehdottaa lisättäväksi lastensuojelulain 79 §:ään uuden 4 momentin (uusi. 3 lakiehdotus), jossa säädetään sijoitushyvinvointialueen valvontatehtävässä tarvittavasta tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta. Ehdotettavan säännöksen mukaan sijoitushyvinvointialueella on oikeus saada palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä valvontaa varten välttämättömät tiedot ja selvitykset. Valvontaa varten pyydettävät tiedot eivät saa kuitenkaan sisältää henkilötietoja, sillä sijoitushyvinvointialueen arvioidessa palveluntuottajan henkilöstön määrää ja tilojen asianmukaisuutta ei ole välttämätöntä tarvetta käsitellä asiakastietoja. Valiokunta ehdottaa säädettäväksi kyseisessä 4 momentissa lisäksi sijoitushyvinvointialueen oikeudesta tarkastaa palveluntuottajan tiloja ja laitteita. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyä tilaa ei saa kuitenkaan ehdotettavan säännöksen perusteella tarkastaa, ellei tarkastaminen ole välttämätöntä asiakkaan aseman ja oikeuksien sekä asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastukseen ehdotetaan sovellettavaksi muutoin, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään.

Valiokunnan edellä ehdottama lastensuojelulain 79 §:n 4 momentti on merkityksellinen perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Lisäksi perustuslain 10 §:n 1 momentti edellyttää, että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Perustuslakivaliokunnan useissa lausunnoissaan toteamien perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten mukaan perusoikeuksien rajoittaminen edellyttää lailla säätämistä, lain täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta sekä rajoituksen hyväksyttävyyttä ja suhteellisuutta.

Valiokunnan ehdottaman lastensuojelulain 79 §:n 4 momentin mukaan hyvinvointialueen oikeus saada tietoja ei koske henkilötietoja. Ehdotusta ei näin ollen ole tarpeen arvioida tältä osin perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan näkökulmasta. Sen sijaan, koska tiedonsaantioikeus koskee myös yksityisen palveluntuottajan

tietoja, saattaa säännöksen nojalla luovutettavien tietojen piirissä olla myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa lain (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan perusteella salassa pidettäviä liikesalaisuuksia. Valiokunnan ehdottama 3. lakiehdotus on siltä osin merkityksellinen perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan kannalta.

Sijoitushyvinvointialueen tiedonsaantioikeus on sidottu valiokunnan ehdottamassa lastensuojelulain 79 §:n 4 momentissa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön (ks. esim. PeVL 8/2021 vp, kappale 24 ja siinä viitatut lausunnot) edellyttämällä tavalla välttämättömyyskriteeriin. Tietojen luovuttamiseen sijaishuollon valvontatoiminnan mahdollistamiseksi on lisäksi painava julkinen intressi, sillä valvonta myös osaltaan suojelee lastensuojelun piirissä olevia lapsia, joiden voidaan yleisesti katsoa olevan erityisen haavoittuvaisessa asemassa. Tämän valvontaan ja lasten suojeluun liittyvän intressin voidaan arvioida olevan liikesalaisuutta painavampi. Liikesalaisuutta suojaa kuitenkin osaltaan julkisuuslain 23 §, jossa säädetään viranomaisen palveluksessa olevan salassa pidettävien tietojen sisältöä koskevasta vaitiolovelvollisuudesta sekä hyväksikäytön kiellosta.

Valiokunnan ehdottaman lastensuojelulain 79 §:n 4 momentin perusteella sijoitushyvinvointialueen tarkastus voi kohdistua tietyin edellytyksin myös pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin, mikä tarkoittaa puuttumista perustuslain 10 §:ssä säädettyyn yksityisyyden ja kotirauhan suojaan. Kyseistä puuttumista tulee arvioida ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö (esimerkiksi PeVL 30/2014 vp, PeVL 40/2002 vp, PeVL 46/2001 vp, s. 3/II). Perustuslailla turvatun kotirauhan suojaan puuttumisen on täytettävä myös edellä todetut perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset. Valiokunnan ehdottamassa säännöksessä sijoitushyvinvointialueen tarkastusoikeus on henkilön kotirauhan suojaan puuttuvassa tilanteessa sidottu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön (PeVL 46/2001 vp, s. 3/II) mukaisesti välttämättömyyttä osoittaviin edellytyksiin. Tarkastusta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin voidaan pitää välttämättömänä esimerkiksi silloin, kun on tarve varmistaa, että sijaishuollossa oleva lapsi saa perustuslain 19 §:n 1 ja 3 momentin vaatimukset täyttävää hoitoa ja huolenpitoa ja että asumiseen varattu tila on lapsen tarpeisiin nähden sopiva ja turvallinen. Tarkastusoikeudesta säätämiselle on olemassa hyväksyttävä peruste eli lastensuojelun valvontaan liittyvä painava julkinen intressi. Lisäksi valiokunnan ehdottamaan lastensuojelulain 79 §:n 4 momenttiin sisältyy perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön (PeVL 30/2014 vp) mukaisesti säännös siitä, että tarkastukseen sovelletaan hallintolain 39 §:n säännöksiä tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä.

Valiokunnan ehdottaman 3. lakiehdotuksen on tarkoitus tulla voimaan yhtä aikaa 1. ja 2. lakiehdotusten kanssa. Esityksen mukaan 1. ja 2. lakiehdotusten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2027. Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä hallituksen esitys eduskunnalle lastensuojelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 182/2026 vp), jossa esitetään säädettäväksi uusi lastensuojelulaki. Valiokunta toteaa, että valiokunnan edellä ehdottamat muutokset voimassa olevan lastensuojelulain 79 §:ään tulee ottaa huomioon yhteensovitettaessa lastensuojelulakia koskevaa hallituksen esitystä (HE 182/2026 vp) nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen kanssa.

Palvelunjärjestäjän tiedonsaantioikeus omavalvonnan toteuttamiseksi

Esityksen mukaan valvontalain 24 §:n 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi palvelunjärjestäjän oikeudesta saada ja käyttää salassapitosäännösten estämättä omavalvonnan toteuttamiseksi välttämättömiä asiakastietoja, jollei muussa laissa toisin erikseen säädetä. Säännöksellä on tarkoitus selkiyttää nykysääntelyä ja mahdollistaa asiakastietojen käsittely siltä osin kuin se on välttämätöntä palvelunjärjestäjän omavalvontatehtävien hoitamiseksi.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esille tarve selventää kyseisen ehdotetun sääntelyn suhdetta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettuun asetukseen (457/2024, asiakastietoasetus) sekä sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annettuun lakiin (552/2019, toisiolaki). Asiantuntijakuulemisissa esiin tuodun perusteella valiokunta ehdottaa lisättäväksi 1. lakiehdotuksen 24 §:n 4 momenttiin säännöksen siitä, että palvelunjärjestäjän oikeuteen saada ja käyttää asiakastietoja omavalvonnan tehtävissä sovelletaan lisäksi asiakastietolain 9 §:ää sekä toisiolain 41 §:ää. Asiakastietolain 9 §:ssä ja mainitun lain nojalla annetussa asiakastietoasetuksessa säädetään sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön ja muun asiakastietoja käsittelevän henkilön käyttöoikeudesta asiakastietoon. Sosiaali- ja terveysministeriöltä saadun selvityksen mukaan asetusta on tarkoitus jatkossa muuttaa siten, että siinä säädettäisiin asiakastietojen käytöstä myös omavalvonnan työtehtävissä. Sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain 41 §:n mukainen oikeus käsitellä asiakastietoja voi tulla kyseeseen tilanteessa, jossa palvelunjärjestäjällä on tarve käsitellä laajemmin koko hyvinvointialueen väestön asiakastietoja omavalvonnan suorittamiseksi.

Edellä todetusta muutosehdotuksesta johtuen valiokunta ehdottaa lisäksi jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetyllä tavalla lakiteknistä tarkennusta 1. lakiehdotuksen 16 §:n 2 momentin 9 kohtaan.

Esteettisten hoitojen valvonta

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös julkisessa keskustelussakin esillä olleiden esteettisten hoitojen turvallisuuteen ja valvontaan. Esteettisten terveydenhuollon palvelujen tarjoamiseen sovelletaan terveydenhuollon lainsäädäntöä, ja toiminta edellyttää, että palveluntuottaja ja palveluyksikkö on rekisteröity valvontalain mukaisesti Soteriin. Esteettisellä alalla tarjotaan myös palveluja, jotka eivät ole terveydenhuollon palveluja, mutta kyseisiin palveluihin voi kuitenkin soveltua muu lainsäädäntö, kuten kuluttajapalvelujen turvallisuutta, kosmetiikkaa, lääkinnällisiä laitteita tai säteilylaitteita koskeva sääntely.

Valiokunta pitää tärkeänä, että rajanveto terveydenhuollon toimintana annettavien esteettisten hoitojen ja ei-lääketieteellisten esteettisten hoitojen välillä on lainsäädännössä selkeä, ja että valtioneuvosto selvittää ja arvioi ilman aiheetonta viivytystä ei-lääketieteellisiin esteettisiin hoitoihin liittyvät mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet. Lisäksi valiokunta korostaa, että sekä lääketieteellisten että ei-lääketieteellisten esteettisten hoitojen valvonnan riittävistä voimavaroista tulee huolehtia potilasturvallisuuden sekä ei-lääketieteellisiä hoitoja saavien asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

4 §. Määritelmät. Valiokunta ehdottaa muutettavaksi pykälän 8 kohtaa, jossa määritellään vaativaa sosiaalihuoltoa tuottava palveluyksikkö. Määritelmää ehdotetaan selkeytettäväksi siten, ettei siinä viitata lainkaan palveluyksikön ympärivuorokautisuuteen, vaan määritelmän mukaan vaativalla sosiaalihuoltoa tuottavalla palveluyksiköllä tarkoitetaan sellaista sosiaalihuollon palveluyksikköä, jossa tuotetaan palveluja sosiaalihuoltolain 3 §:n 3 ja 6 kohdassa tarkoitetuille erityistä tukea tarvitseville henkilöille taikka jossa henkilökunnalta edellytetään laaja-alaista erityisosaamista tai jossa voidaan käyttää asiakkaan itsemääräämisoikeutta rajoittavia toimenpiteitä.

5 §. Oikeus tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluja. Valiokunta ehdottaa lisättäväksi pykälään uuden 5 momentin, jonka tarkoituksena on mahdollistaa jo rekisteröidylle palveluntuottajalle ilmoituksensa perusteella toisen rekisteröidyn palveluntuottajan palveluyksikköön kuuluvan palvelupisteen tai julkisen palveluntuottajan tilojen käyttöönotto, kun kyseisessä palvelupisteessä tai kyseisissä tiloissa tuotetaan jo ennestään vastaavia palveluja. Ehdotettu säännös on poikkeus valvontalain 5 §:n 2 momentissa säädettyyn siitä, että palvelutuottaja voi aloittaa palvelutoiminnan tai toteuttaa palvelutoiminnan muutoksen vasta, kun asiasta on tehty rekisteröintiä koskeva päätös. Palvelupistettä ei ole laissa erikseen määritelty, vaan kyseessä on rekisteritekninen apukäsite, jolla osoitetaan se tosiasiallinen paikka, jossa tai josta käsin palveluyksikköön rekisteröityjä palveluja tuotetaan asiakkaalle tai potilaalle. Palveluyksikkö voi koostua yhdestä tai useammasta palvelupisteestä. Palvelupiste voi olla fyysinen toimipiste tai esimerkiksi liikkuva palvelu. Palvelupisteen palveluja voidaan tuottaa myös pelkästään potilaan tai asiakkaan kotona, jolloin palvelupisteen tietoihin merkitään rekisteröinnin yhteydessä ne toimintakunnat, joiden alueella kotiin annettavia palveluja on tarkoitus tuottaa.

Säännöksessä tarkoitetuissa tilanteissa voi olla kyse esimerkiksi yksityisenä elinkeinonharjoittajana lääkärikeskuksessa vastaanottoa pitävästä ammattihenkilöstä, joka haluaa siirtää tai laajentaa vastaanottotoimintansa saman lääkärikeskuksen toiseen palvelupisteeseen tai kokonaan toiseen lääkärikeskukseen. Kyseessä on sellaisen palvelupisteen käyttöönotto, jonka asianmukaisuus on arvioitu jo aiemmin toisen palveluntuottajan palveluyksikön ja palveluyksikköön kuuluvan palvelupisteen rekisteröintiä koskevan hakemuksen käsittelyn yhteydessä. Kyse voi myös olla esimerkiksi hyvinvointialueelle ns. ammatinharjoittajamallin mukaan palveluja tuottavasta yksityisestä elinkeinonharjoittajasta, joka haluaa laajentaa toimintaansa hyvinvointialueen muihin tiloihin tai muille hyvinvointialueille. Julkiset palveluntuottajat rekisteröidään vasta laissa säädetyn siirtymäajan jälkeen. Ne ovat lain 56 §:n mukaisesti saaneet lain voimaantulon jälkeen jatkaa toimintaansa noudattaen valvontalain säännöksiä. Ehdotetun säännöksen mukaan toiminnan aloittaminen uudessa palvelupisteessä on mahdollista myös tilanteessa, joissa kyseisissä tiloissa on ajankohtaisesti julkisen palveluntuottajan vastaavaa palvelutoimintaa.

Kysymyksessä voi olla palvelupisteen muutto, jolloin jo rekisteröity toiminta siirtyy sellaisenaan ja muuttumattomana uuteen paikkaan ja toiminta aiemmassa palvelupisteessä päättyy. Kyse voi

olla myös rekisteröidyn toiminnan monistamisesta tai laajentamisesta sellaisenaan uuteen palvelupisteeseen tai julkisen palveluntuottajan tiloihin. Tilanteessa, jossa rekisteröidyssä toiminnassa ei tapahdu muita muutoksia, ei jo entuudestaan rekisteröidyn palvelupisteen käyttöönottoon tai sellaisten tilojen käyttöönottoon, joissa julkinen palveluntuottaja tuottaa ajankohtaisesti vastaavia palveluja, sisälly sellaisia asiakas- ja potilasturvallisuuden riskejä, joiden vuoksi palvelupiste ja siihen kuuluvat toimitilat tulisi arvioida uudestaan.

Ehdotettava säännös koskee ainoastaan toiminnassa olevassa palveluyksikössä tuotettavia palveluja eikä se mahdollista keskeytetyn toiminnan siirtoa tai laajentamista uuteen palvelupisteeseen. Palveluyksikön toiminta voidaan keskeyttää joko viranomaisen määräyksestä tai palveluntuottajan omasta aloitteesta. Rekisterissä keskeytyksen luonnetta ei nykytilassa erotella. Tämän vuoksi edellytys siitä, että palveluyksikkö on toiminnassa, poissulkee säännöksen soveltamisalasta sekä viranomaisen määräyksestä että palveluntuottajan omasta aloitteesta keskeytetyt palveluyksiköt.

Toiminnan aloittaminen ehdotetun säännöksen nojalla on mahdollista vain, jos toiminnassa ei tapahdu uuden palvelupisteen käyttöönoton lisäksi muita muutoksia. Tällaisia muita muutoksia ovat esimerkiksi palveluyksikön vastuuhenkilöä koskevat muutokset ja muutokset palveluntuottajan tuottamissa palveluissa tai palveluiden asiakasryhmässä. Edellä kuvattuihin muutoksiin sovelletaan voimassa olevaa sääntelyä ja menettelyjä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että palveluntuottaja voi aloittaa toimintansa uudessa palvelupisteessä muuttumattomana, ja sen tulee hakea muille muutoksille rekisteröintiä tai ilmoittaa muista muutoksista erikseen valvontaviranomaiselle voimassa olevan lain ja käytäntöjen mukaisesti.

On kuitenkin muutoksia, jotka voivat seurata uuden palvelupisteen käyttöönotosta. Tällainen on esimerkiksi palvelupisteessä käytössä oleva asiakas- tai potilastietojärjestelmä, joka toisen palveluntuottajan palvelupisteessä toimintansa aloittavan palveluntuottajan tulee ottaa käyttöön muun muassa asiakas- ja potilastietojen kirjaamiseksi. Tällainen muutos ei ole esteenä säännöksen soveltamiselle. Asiakastietojen käsittelyyn sovelletaan muutoin asiakastietolain säännöksiä.

Uuden palvelupisteen käyttöönotto säännöksessä tarkoitetuissa tilanteissa ei lähtökohtaisesti edellytä viranomaisen harkintaa tai tietojen tarkistamista eikä siitä tehdä lain 21 §:ssä tarkoitettua päätöstä vaan viranomainen vie ilmoituksen saatuaan tiedon uudesta palvelupisteestä rekisteriin ja ilmoittaa tästä palveluntuottajalle. Ilmoituksen käsittely on kuitenkin maksullista. Maksu määräytyy kulloinkin voimassa olevan valvontaviranomaisen maksuja koskevan sääntelyn mukaisesti.

16 §. Rekisteröintiä varten annettavat tiedot. Valiokunta ehdottaa lisättäväksi pykälän 2 momentin 9 kohtaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetusta laista käytettävän lyhenteen ”asiakastietolaki”, sillä asiakastietolakiin viitataan jäljempänä lakiehdotuksen 24 §:ssä.

24 §. Palvelunjärjestäjän ohjaus- ja valvontavelvollisuus. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 momentista poistetaan ensimmäinen virke eli esityksessä ehdotettu säännös hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ssä säädetyn tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuden

ulottamisesta sijoitushyvinvointialueeseen sen hoitaessa lastensuojelulain (417/2007) 79 §:n 2 momentissa sille säädettyä sijaishuoltopaikan toiminnan valvontaa. Kyseiselle esityksessä ehdotetulle säännökselle lastensuojelun sijaishuollon valvonnan osalta ei ole tarvetta valvontalaissa, sillä valiokunta ehdottaa muutettavaksi voimassa olevan lastensuojelulain 79 §:ää siten, että sijoitushyvinvointialueen toteuttamaa valvontaa koskevaa sääntelyä selkeytetään ja säädetään tehtävässä tarvittavasta tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta (uusi 3. lakiehdotus).

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 momenttiin jäävään säännökseen lisätään viittaus hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ään. Pykälässä ehdotetaan näin ollen säädettäväksi, että mitä hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ssä säädetään yksityisestä palveluntuottajasta, sovelletaan myös julkiseen palveluntuottajaan, joka tuottaa hyvinvointialueelle sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja. Hyvinvointialueella on säännöksen nojalla oikeus saada myös julkiselta palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset sekä oikeus tarkastaa julkisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan tiloja ja laitteita.

Valiokunta ehdottaa lisättäväksi pykälän 4 momenttiin säännöksen siitä, että palvelunjärjestäjän oikeuteen saada ja käyttää asiakastietoja omavalvonnan tehtävissä sovelletaan lisäksi asiakastietolain 9 §:ää sekä sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain (552/2019) 41 §:ää. Asiakastietolain 9 §:ssä säädetään sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön ja muun asiakastietoja käsittelevän henkilön käyttöoikeudesta asiakastietoon. Asiakastietolain 9 §:n 3 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään, mitä tietoja ammattihenkilöt ja muut asiakastietoja käsittelevät henkilöt työtehtävänsä ja annettavan palvelun perusteella saavat käyttää. Mainitun säännöksen nojalla on annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (457/2024), jota on tarkoitus jatkossa muuttaa siten, että siinä säädettäisiin asiakastietojen käytöstä myös omavalvonnan työtehtävissä. Sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain 41 §:n mukainen oikeus käsitellä asiakastietoja voi tulla kyseeseen tilanteessa, jossa palvelunjärjestäjällä on tarve käsitellä laajemmin koko hyvinvointialueen väestön asiakastietoja omavalvonnan suorittamiseksi

Voimaantulosäännös Valiokunta ehdottaa lisättäväksi voimaantulosäännöksen 1 momenttiin säännöksen siitä, että 5 §:n 5 momenttia sovelletaan vasta 1.9.2027 alkaen. Siirtymäaika on tarpeen säännöksen käytännön soveltamisen edellyttämien tietojärjestelmämuutosten vuoksi.

3. Laki lastensuojelulain 79 §:n muuttamisesta

79 §. Sijaishuollon valvonta. Valiokunta ehdottaa muutettavaksi voimassa olevan lastensuojelulain 79 §:ää. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttiin tehdään sijoittajahyvinvointialueen ja sijoitushyvinvointialueen valvontatehtäviä ja -vastuita selkeyttäviä muutoksia. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että sijoittajahyvinvointialueen eli palvelunjärjestäjän on lapsikohtaisen valvonnan ohella osana järjestämisvastuuseensa kuuluvaa valvontaa valvottava myös sijaishuoltopaikan toimintaa. Velvoite valvoa sijaishuoltopaikan henkilöstön määrää ja osaamista sekä tiloja sisältyy voimassa olevan lastensuojelulain 74 a §:n 3 momenttiin, jossa se on säädetty lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäväksi lapsikohtaisesti. Sijoittajahyvinvointialueella on kuitenkin edellä mainittua laajemminkin

palvelujen järjestämisvastuuseen sisältyvä velvollisuus valvoa sijaishuoltopaikan toimintaa. Tästä palvelunjärjestäjän velvollisuudesta valvoa sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa säädetään voimassa olevassa valvontalaissa ja hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021). Valiokunta ehdottaa säädettäväksi kyseisestä valvontavelvollisuudesta selkeämmin nyt myös lastensuojelulaissa. Ehdotetulla säännöksellä ei laajenneta sijoittajahyvinvointialueen olemassa olevaa valvontatehtävää palvelunjärjestäjänä.

Valiokunta ehdottaa muutettavaksi pykälän 2 momenttia myös siten, että sijoitushyvinvointialueen (eli hyvinvointialueen, jossa lapsi tai nuori on avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitettuna taikka jälkihuollossa) toteuttama valvonta rajataan selvyyden vuoksi henkilöstön määrän ja tilojen valvontaan. Tämä johtuu siitä, että sijoitushyvinvointialueen valvontatehtävässä on kyse niin sanotusta toimipaikkakohtaisesta valvonnasta, jossa on tarkoitus arvioida palveluntuottajan henkilöstön määrää ja tilojen asianmukaisuutta, mutta ei laajemmin palveluntuottajan toimintaa. Henkilöstön määrän ja tilojen valvonta kytkeytyy kuitenkin aina toimipaikan tuottamaan palveluun eikä valvontaa voida täysin irrottaa toiminnan valvonnasta.

Sijoitushyvinvointialueelle osoitettu valvontatehtävä täydentää voimassa olevan sääntelyn tavoin sijoittajahyvinvointialueen järjestämisvastuuseen perustuvaa valvontatehtävää. Valiokunta ehdottaa kuitenkin selvyyden vuoksi lisättäväksi pykälän 2 momenttiin säännöksen siitä, että sijoittajahyvinvointialueen vastuu sijaishuoltopaikan valvonnasta on aina ensisijaista. Sijaishuoltopaikan toimintaa valvoo voimassa olevan lain mukaan myös Lupa- ja valvontavirasto, mihin ei ehdoteta muutosta, mutta kyseinen säännös ehdotetaan siirrettäväksi erilliseen virkkeeseen. Lupa- ja valvontaviraston osalta valvonta kohdistuu käytännössä vain lastensuojelulaitoksiin ja ammatillisiin perhekoteihin. Tämä johtuu siitä, että Lupa- ja valvontaviraston valvontatoimivalta ei koske valvontalain 2 §:n 3 momentissa tehdyn soveltamisalan rajauksen vuoksi toimeksiantosuhteista perhehoitoa.

Voimassa olevan pykälän 2 momentin viimeisessä virkkeessä säädetään sijoitushyvinvointialueen, Lupa- ja valvontaviraston ja Ahvenanmaan valtionviraston yhteistyövelvoitteesta sijoittajahyvinvointialueen kanssa valvontaa toteuttaessaan. Valiokunta ehdottaa tarkennettavaksi kyseistä säännöstä siten, että valvonnan osalta viitataan kyseisessä 2 momentissa tarkoitettuun valvontaan.

Valiokunta ehdottaa lisättäväksi pykälään uuden 4 momentin, jossa säädetään sijoitushyvinvointialueen valvontatehtävässä tarvittavasta tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta. Sijoittajahyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvan valvontatehtävän hoitamisessa tarvittavista tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta säädetään voimassa olevan valvontalain 24 §:ssä ja hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ssä. Perhehoitolaissa (263/2015) säädetään lisäksi erikseen sekä sijoittaja- että sijoitushyvinvointialueen oikeudesta tarkastaa perhehoitopaikan perhehoitolaissa tarkoitettu toiminta sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat.

Valiokunnan ehdottaman uuden 4 momentin mukaan sijoitushyvinvointialueella on oikeus saada palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 2 momentissa tarkoitettua valvontaa varten välttämättömät tiedot ja selvitykset. Kyseinen sijoitushyvinvointialueen tiedonsaantioikeus koskee sekä yksityistä että julkista

palveluntuottajaa. Valvontaa varten pyydettävät tiedot eivät saa sisältää henkilötietoja. Tämä johtuu siitä, että sijoitushyvinvointialueen valvontatehtävässä on kyse niin sanotusta toimipaikkakohtaisesta valvonnasta, jossa arvioidaan palveluntuottajan henkilöstön määrää ja tilojen asianmukaisuutta. Siinä ei ole välttämätöntä tarvetta käsitellä asiakastietoja. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi lisäksi sijoitushyvinvointialueen oikeudesta tarkastaa palveluntuottajan tiloja ja laitteita. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyä tilaa kuten lapsen omaa huonetta lastensuojelulaitoksessa ei saa kuitenkaan ehdotettavan säännöksen perusteella tarkastaa, ellei tarkastaminen ole välttämätöntä esimerkiksi lapsen asianmukaisen hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi. Tällä suojataan lapsen oikeutta perustuslain 10 §:ssä säädettyyn yksityiselämän suojaan. Tarkastukseen ehdotetaan sovellettavaksi muutoin, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 181/2026 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 181/2026 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. ***(Valiokunnan muutosehdotukset)***

Eduskunta hyväksyy uuden, 3. lakiehdotuksen. ***(Valiokunnan uusi lakiehdotus)***

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. ***(Valiokunnan lausumaehdotus)***

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 2 §:n 2 momentti, 4 §:n 8 kohta, 9 §:n 1 momentti, 16 §:n 1 momentti ja 2 momentin 9 kohta, 18 §:n 2

momentti, 24 §:n 1 momentti, 26 §:n 4 momentti, 27 §:n 3 momentti, 34 §:n 4 momentti, 45 §:n 1 ja 5 momentti, 52 §:n 1 momentti sekä 56 §,

sellaisina kuin niistä ovat 45 §:n 1 ja 5 momentti laissa 766/2025, 52 §:n 1 momentti laissa 525/2026 ja 56 § laissa 964/2024, sekä

lisätään 1 §:ään uusi 4 momentti, 5 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 766/2025, väliaikaisesti uusi 3 ja 4 momentti sekä uusi 5 momentti, 9 §:ään uusi 4 momentti, 24 §:ään uusi 3 ja 4 momentti sekä lakiin uusi 47 a § seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala ja tarkoitus

— —

Mitä 5 luvussa säädetään sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen viranomaisvalvonnasta, sovelletaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 §:ssä tarkoitettuun hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen kunnassa.

2 §

Soveltamisalan rajoitukset

— —

Tätä lakia ei sovelleta sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä vuokraaviin yrityksiin lukuun ottamatta 45 §:ää.

— —

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

— —

8) *vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavalla palveluyksiköllä* sellaista sosiaalihuollon ~~ympärivuorokautista~~ palveluyksikköä ~~tai muuta palveluyksikköä~~, jossa tuotetaan palveluja sosiaalihuoltolain 3 §:n 3 ja 6 kohdassa tarkoitetuille erityistä tukea tarvitseville henkilöille taikka jossa henkilökunnalta edellytetään laaja-alaista erityisosaamista tai jossa voidaan käyttää asiakkaan itsemääräämisoikeutta rajoittavia toimenpiteitä;

— —

5 §

Oikeus tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluja

— —

Edellä 1 ja 2 momentissa säädetyn estämättä palveluntuottaja, jonka 9 §:ssä tarkoitettu asiakas- ja potilastyöhön osallistuva henkilöstö muodostuu yhdestä henkilöstä ja joka on tehnyt 16 §:n 1 ja

2 momentissa tarkoitetut hakemukset ja antanut mainituissa momenteissa tarkoitetut tiedot palveluntuottajaksi rekisteröintiä ja palveluyksikön rekisteröintiä varten, saa aloittaa toimintansa tai toteuttaa muutoksen noudattaen tämän lain säännöksiä, kunnes 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu rekisteröintipäätös on tehty. Tämän momentin nojalla toimintansa aloittanutta tai muutoksen toteuttanutta palveluntuottajaa ja sen palveluyksikköä on pidettävä tämän lain mukaisesti rekisteröitynä sovellettaessa muuta lainsäädäntöä. Jos päätös on hylkäävä, oikeus jatkaa päätöksen alaista toimintaa päättyy. Tällöin palveluntuottajan uuteen hakemukseen sovelletaan tämän pykälän 1 ja 2 momenttia. Jos palveluntuottaja on oikeushenkilö, 6 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetut henkilöt voidaan ottaa huomioon arvioitaessa sitä, onko kyse aiemmin hylkäävän päätöksen saaneen palveluntuottajan uudesta hakemuksesta.

Edellä 3 momentissa säädettyä ei sovelleta sellaiseen palveluntuottajaan, jonka on ensi kerran annettava palveluyksikön rekisteröintiä varten hakemuksessa 16 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetut tiedot.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, palveluntuottaja, joka on Soterissa ja jonka palveluyksikkö on Soterissa 21 §:n mukaisesti, voi ilmoitettuaan asiasta valvontaviranomaiselle aloittaa sille aikaisemmin 16 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaisesti palveluyksikön palvelupisteeseen rekisteröityjen ja toiminnassa olevien palvelujen tuottamisen sellaisessa uudessa palvelupisteessä, jossa tuotetaan vastaavia palveluja ja joka on jo rekisteröity toisen palveluntuottajan palveluyksikköön tai jossa julkinen palveluntuottaja toimii. Toiminnan aloittamisen edellytyksenä on, että toiminnassa ei tapahdu muita muutoksia lukuun ottamatta sitä, että palveluntuottaja liittyy käyttämään uuden palvelupisteen asiakas- tai potilastietojärjestelmää. Ilmoituksessa on yksilöitävä ilmoituksen tekevän palveluntuottajan ja tämän palveluyksikön lisäksi se palvelupiste taikka ne julkisen palveluntuottajan tilat, joissa palvelun tuottaminen aloitetaan, palvelupistettä tai tiloja hallinnoiva palveluntuottaja sekä mitä asiakas- tai potilastietojärjestelmää palveluntuottaja käyttää uudessa palvelupisteessä. (Uusi 5 mom.)

9 §

Henkilöstö

Palveluntuottajalla on oltava riittävästi toiminnan edellyttämää henkilöstöä. Lisäksi asiakas- ja potilastyöhön osallistuvaan henkilöstöön voi tarvittaessa sisältyä myös vuokratyönä tai alihankintana toiselta palveluntuottajalta hankittu sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö. Tällöin edellytyksenä kuitenkin on, että kyseinen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö toimii työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla palveluntuottajan johdon ja valvonnan alaisena tai muun sopimuksen perusteella palveluntuottajan ohjauksessa. Asiakas- ja potilastyöhön osallistuvan henkilöstön määrän on oltava riittävä asiakkaiden ja potilaiden määrään sekä heidän hoidon, avun, tuen ja palvelujen tarpeeseen sekä siinä tapahtuviin muutoksiin nähden.

— —

Palveluntuottajan on huolehdittava siitä, että sen 1 momentissa tarkoitetulla henkilöstöllä on työtehtävien edellyttämä riittävä kielitaito. Henkilöstön kielitaitovaatimuksista on voimassa lisäksi, mitä niistä muualla lainsäädännössä erikseen säädetään.

16 §

Rekisteröintiä varten annettavat tiedot

Palveluntuottajan on tehtävä hakemus palveluntuottajaksi rekisteröintiä varten ja annettava hakemuksessa palveluntuottajan nimi, henkilötunnus ja yritys- ja yhteisötunnus, yhteystiedot sekä tiedot 6 §:ssä säädettyjen edellytysten toteutumisesta. Palveluntuottajan rekisteröinti on edellytys palveluyksikön rekisteröinnille.

Palveluntuottajan on annettava palveluyksikön rekisteröintiä varten hakemuksessa seuraavat tiedot ja selvitykset palvelun sisällöstä, ja niissä tapahtuneista olennaisista muutoksista palveluyksikkökohtaisesti:

— —

9) 27 §:ssä tarkoitettu palveluyksikköä koskeva omavalvontasuunnitelma sekä lääkehoitosuunnitelma ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023, jäljempänä *asiakastietolaki*) 77 §:ssä tarkoitettu tietoturvasuunnitelma;

— —

18 §

Viranomaisen viran puolesta pyytämät tiedot

— —

Valvontaviranomainen voi pyytää Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin mukaisesti velvoitteidenhoitoselvityksen tukemaan tämän lain 6 §:ssä tarkoitettua palveluntuottajan yleisten edellytysten selvittämistä ja 7 §:ssä tarkoitettua palveluntuottajan luotettavuuden toteamista.

— —

24 §

Palvelunjärjestäjän ohjaus- ja valvontavelvollisuus

Palvelunjärjestäjän on ohjattava ja valvottava sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa. Palvelunjärjestäjän on varmistettava, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla palveluntuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palvelujen tuottamisesta. Palvelunjärjestäjän on varmistettava, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavan palveluntuottajan henkilöstöllä on riittävä kielitaito palvelujen tuottamiseksi kielilaissa (423/2003) ja muussa lainsäädännössä säädettyjen vaatimusten mukaisesti.

— —

~~Mitä hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ssä säädetään hyvinvointialueen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta, sovelletaan myös sijoitushyvinvointialueeseen sen hoitaessa lastensuojelulain (417/2007) 79 §:n 2 momentissa sille säädettyä sijaishuoltopaikan toiminnan valvontaa.~~ Mitä hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ssä säädetään yksityisestä palveluntuottajasta, sovelletaan myös julkiseen palveluntuottajaan, joka tuottaa hyvinvointialueelle sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja.

Palvelunjärjestäjällä on oikeus saada ja käyttää salassapitosäännösten estämättä omavalvonnan toteuttamiseksi välttämättömiä asiakastietoja, jollei muussa laissa erikseen toisin säädetä. Palvelunjärjestäjän oikeuteen saada ja käyttää asiakastietoja omavalvonnan tehtävissä sovelletaan lisäksi asiakastietolain 9 §:ää sekä sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain (552/2019) 41 §:ää.

26 §

Omavalvontaohjelma

— —

Omavalvontaohjelma sekä omavalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet on julkaistava vähintään kuuden kuukauden välein julkisessa tietoverkossa tai muilla niiden julkisuutta edistävillä tavoilla.

— —

27 §

Palveluntuottajan omavalvonta

— —

Palveluntuottajan on tehtävä omavalvontasuunnitelma sähköisesti ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa tai muulla sen julkisuutta edistävällä tavalla sekä pidettävä omavalvontasuunnitelma julkisesti nähtävänä palveluyksikössä. Palveluyksikön omavalvontasuunnitelmassa kuvatun toiminnan toteutumista on seurattava ja seurannassa havaitut puutteellisuudet on korjattava. Seurannasta on tehtävä selvitys ja sen perusteella tehtävät muutokset on julkaistava vähintään kuuden kuukauden välein julkisessa tietoverkossa tai muulla niiden julkisuutta edistävällä tavalla sekä pidettävä julkisesti nähtävänä palveluyksikössä. Salassapidettäviä tietoja ei saa julkaista.

— —

34 §

Viranomaisten välinen yhteistyö

— —

Palvelunjärjestäjän ja valvontaviranomaisen on lähetettävä toisilleen salassapitosäännösten estämättä tiedoksi laatimansa tarkastuskertomukset, jotka koskevat palvelunjärjestäjälle palveluja tuottavan palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toimintaa. Tarkastuskertomustiedot voidaan lähettää teknisten rajapintojen avulla.

— —

45 §

Tiedonsaantioikeus

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ja Lupa- ja valvontavirastolla on oikeus maksutta ja salassapitosäännösten estämättä saada palvelunjärjestäjältä, sosiaali- ja terveyspalveluntuottajalta, terveydenhuollon ammattihenkilöltä, sosiaalihuollon ammattihenkilöltä, henkilöstöä vuokraavalta yritykseltä, Verohallinnolta, ulosottoviranomaiselta, Harmaan talouden selvitysyksiköltä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselta, Potilasvakuutuskeskukselta, liikenne- ja potilasvahinkolautakunnalta, valtion terveydenhuollon yksiköiltä, vankiloilta, Rikosseuraamuslaitokselta, puolustusvoimilta, rakennusvalvonta-, ympäristö-, tulli- ja poliisiviranomaiselta, kunnalta, Oikeusrekisterikeskukselta, Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläkesäätiöltä ja muulta eläkelaitokselta, Työllisyysrahastolta, vakuutuslaitokselta, konkurssiasiamiehen toimistolta, Digi- ja väestötietovirastolta, tuomioistuimelta sekä apteekilta tämän lain mukaisten tehtäviensä suorittamista varten välttämättömät tiedot.

— —

Palvelunjärjestäjä, palveluntuottaja ja kunta ovat velvollisia antamaan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnastaan Lupa- ja valvontaviraston tämän lain mukaisen ohjaus- ja valvontatehtävän toteuttamiseksi välttämättömiksi katsottavia tietoja ja selvityksiä maksutta ja salassapitosäännösten estämättä.

47 a §

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus

Asiakas- ja potilasturvallisuuden kehittämistä varten Pohjanmaan hyvinvointialue toimii kansallisena asiakas- ja potilasturvallisuuden asiantuntijaviranomaisena (*Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus).*

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen tehtävänä on kansallinen asiakas- ja potilasturvallisuuden strateginen seuranta, arviointi, suunnittelu, kehittäminen ja edistäminen. Lisäksi se hoitaa muita sosiaali- ja terveysministeriön osoittamia asiakas- ja potilasturvallisuuden asiantuntijatehtäviä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tehtävissä Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen toimintaa ohjaa sosiaali- ja terveysministeriö.

Valtion varoista maksetaan erilliskorvausta Pohjanmaan hyvinvointialueelle niistä ylimääräisistä kustannuksista, joita aiheutuu hyvinvointialueelle 2 momentissa tarkoitetuista tehtävistä. Korvaus maksetaan hakemuksetta ennakkona valtion talousarvioon otettavan määrärahan rajoissa. Korvauksen käyttöön ja sen valvontaan, palauttamiseen ja takaisinperintään sekä tietojensaantiin ja tietojen luovuttamiseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

52 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024. Valtion mielisairaaloiden, Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen, Vankiterveydenhuollon yksikön, valtion liikelaitoksen, hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin, HUS-yhtymän, itsenäisen julkisoikeudellisen laitoksen taikka evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon tai edellä mainittujen kirkkojen seurakunnan tai seurakuntayhtymän osalta sen 3 luku tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2032.

— —

56 §

Julkisen palveluntuottajan rekisteröinti

Edellä 52 §:n 1 momentissa tarkoitettu julkinen palveluntuottaja saa 5 §:n estämättä jatkaa toimintaansa 1 päivän tammikuuta 2024 jälkeen noudattaen tämän lain säännöksiä. Julkisen palveluntuottajan on annettava valvontaviranomaiselle 16 §:ssä tarkoitetut tiedot ennen tämän lain 3 luvun voimaantuloa 1 päivänä tammikuuta 2032. Tiedot tallennetaan Soteriin maksutta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2034.

Jos 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus tehdään 1 päivän tammikuuta 2032 jälkeen tai mainitussa momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisen jälkeen julkisen palveluntuottajan toimintaan tulee olennaisia muutoksia taikka julkinen palveluntuottaja rekisteröi uuden palveluyksikön, tällaisen ilmoituksen käsittelyyn sovelletaan 5 §:ää ja 3 lukua.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 5 §:n 5 momenttia sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä syyskuuta 2027.

Tämän lain 5 §:n 3 ja 4 momentti on voimassa vuoden 2030 loppuun. Tämän lain 5 §:n 3 momentin nojalla toimintansa aloittanut palveluntuottaja saa jatkaa toimintaa 31 päivän joulukuuta 2030 jälkeen siihen saakka, kunnes tällä lailla muutettavan lain 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu rekisteröintipäätös on tehty.

_____

2.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 36 kohta, sellaisena kuin se on laissa 190/2024, seuraavasti:

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:
— —
36) sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 6 §:ssä tarkoitettua palveluntuottajan yleisten edellytysten selvittämistä sekä 7 §:ssä tarkoitettua palveluntuottajan luotettavuuden toteamista;
— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

Valiokunnan uusi, 3. lakiehdotus

3.

Laki

lastensuojelulain 79 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lastensuojelulaista annetun lain (417/2007) 79 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on laissa 779/2025, sekä
lisätään 79 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 610/2022 ja 779/2025, uusi 4 momentti seuraavasti:

79 §

Sijaishuollon valvonta

— —

Sijoittajahyvinvointialueen on valvottava osana järjestämisvastuuseensa kuuluvaa valvontaa myös sijaishuoltopaikan toimintaa. Sijaishuoltopaikan henkilöstön määrää ja tiloja valvoo lisäksi sijoitushyvinvointialue ~~ja Lupa- ja valvontavirasto~~. Sijoittajahyvinvointialueen vastuu sijaishuoltopaikan valvonnasta on aina ensisijaista. Sijaishuoltopaikan toimintaa valvoo myös Lupa- ja valvontavirasto. Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionvirasto valvoo sijaishuoltopaikan toimintaa siltä osin, kun on kyse Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 24 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta hallinnollisesta puuttumisesta henkilökohtaiseen vapauteen. Tässä momentissa tarkoitettua valvontaa toteuttaessaan sijoitushyvinvointialueen, Lupa- ja valvontaviraston sekä Ahvenanmaan valtionviraston tulee toimia yhteistyössä sijoittajahyvinvointialueen kanssa.

— —

Sijoitushyvinvointialueella on oikeus saada palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 2 momentissa tarkoitettua valvontaa varten välttämättömät tiedot ja selvitykset. Nämä tiedot eivät saa sisältää henkilötietoja. Sijoitushyvinvointialueella on lisäksi valvonnan toteuttamista varten oikeus tarkastaa palveluntuottajan ja tämän alihankkijan tiloja ja laitteita sekä päästä tässä tarkoituksessa palveluntuottajan ja tämän alihankkijan hallinnassa oleviin tiloihin. Tarkastusoikeutta ei ole kuitenkaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin, ellei tarkastaminen ole välttämätöntä asiakkaan aseman ja oikeuksien sekä asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastukseen sovelletaan muutoin, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään. (Uusi 4 mom.)

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja arvioi ilman aiheetonta viivytystä ei-lääketieteellisiin esteettisiin hoitoihin liittyvät mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet, sekä huolehtii myös kyseisten hoitojen valvonnan riittävistä voimavaroista.

Valiokunnan mietintö StVM 20/2026 vp

Helsingissä 19.11.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Kim Berg sd
jäsen Hilkka Kemppi kesk
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ville Merinen sd
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Anne Rintamäki ps
jäsen Pia Sillanpää ps
jäsen Oskari Valtola kok
jäsen Henrik Wickström r
varajäsen Milla Lahdenperä kok
varajäsen Mira Nieminen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Pirjo Kainulainen